

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Humanitaar- ja sotsiaالainete õpetamine põhikoolis

Kertu Tapp
ÕPILASTE PUHKERUUMIDE KIRJELDUSED JA OOTUSED PUHKERUUMIDELE (II JA
III KOOLIASTME ÕPILASTE NÄITEL)
bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Liina Lepp

Tartu 2019

Resümee

Õpilaste puhkeruumide kirjeldused ja ootused puhkeruumidele (II ja III kooliastme õpilaste näitel)

Bakalaureusetöö uurimisprobleem on, kuidas kujundada õpilaste vajadustele ja soovidele vastav puhkeruum ning sellest tulenevalt ka töö eesmärk - selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid õpilaste puhkeruume ja/või -alasid on koolides ja missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja/või -aladele II ja III kooliastmes. Andmeid koguti kaheksateistkümnelt II ja III kooliastme õpilastelt. Intervjuud viidi läbi poolstruktrueeritud rühmaintervjuudena. Andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodiga. Uurimustulemused näitasid, et ühe kooli näitel on konkreetne puhkeruum koolis, kuid teiste koolide õpilased on leidnud alternatiive. Näiteks kasutatakse puhkeruumi asemel klassi, õpilasesinduse ruumi, koridori, spordisaali, raamatukogu, sööklat ja puhvetit ning väliskeskkonda (kooliterritooriumi). Õpilased nimetasid puhkeruumide osas erinevaid ootuseid heli- ja mürataseme, ruumi sisustuse ja suuruse, valgustuse ja temperatuuri osas. Samuti soovivad õpilased, et puhkeruum soodustaks füüsilist aktiivsust.

Võttesõnad: õpilaste puhkeruumid, puhkeruumi kirjeldus, õpilaste ootused, puhkeruumid koolis, vaba aja ruumid koolis

Abstract

Student lounges descriptions and expectations for the student lounges (on the example of II and III school stage students)

The research problem was to find out how to design student lounges that are corresponding to students' needs and wishes, therefore the aim of this bachelor's thesis was to explain on the basis of students descriptions what kind of student lounges and/or common areas they have at school and what are their expectations for the student lounges and/or common areas in II and III school stage. The data was collected from eighteen II and III school stage students. The data was collected through semi-structured interviews. Qualitative inductive content analysis was used to analyse the data. The study showed that in one school they have a specific room which is the student lounge but other school students have found alternatives. For example, instead of the student lounge, they use a classroom, a student board room, a corridor, a gym, a library, a canteen and a buffet, and the outdoor environment (school territory). Students mentioned different expectations regarding sound and noise levels, interior design and size, lighting and temperature for the student lounge. They also want that student lounge would promote physical activity.

Keywords: students lounge, description of student lounge, students expectations, student lounge in school, leisure facilities in school

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	5
1.1. Kooli füüsiline keskkond.....	6
1.2. Õpilaste puhkeruumid.....	7
2. Metoodika	9
2.1. Valim	10
2.2. Andmete kogumine.....	10
2.3. Andmete analüüs	12
3. Tulemused.....	14
3.1. Õpilaste puhkeruumid koolides	14
3.1.1 Klass.....	14
3.1.2 Õpilasesindus	15
3.1.3 Koridor	16
3.1.4 Spordisaal.....	17
3.1.5 Puhvet ja söökla	17
3.1.6 Raamatukogu	18
3.1.7 Puhkeruum	18
3.1.8 Väliskeskkonnas vaba aja veetmine.....	19
3.2. Õpilaste ootused puhkeruumidele	20
3.2.1 Ruumi sisustus	20
3.2.2 Ruumi suurus	23
3.2.3 Heli- ja müratase	24
3.2.4 Valgustatus ja temperatuur	25
3.2.5 Kord puhkeruumis	26
3.2.6 Füüsilist aktiivsust võimaldav puhkeruum	27
4. Arutelu	29
Tänuõnad	32
Autorsuse kinnitus.....	32
Kasutatud kirjandus.....	33
Lisa. Poolstruktureeritud intervjuu kava	35

1. Sissejuhatus

Õpilane veedab kolmandiku oma lapsepõlvest koolis, mis tähendab, et koolihoone peab lapse jaoks olema turvaline ja õppimist soodustav. Turvaline kooli (füüsiline) keskkond on heaks aluseks nii noortele, õpetajatele kui ka teistele koolitöötajatele (World Health Organization, 2004). Kuigi õppeedukus sõltub suuresti õpetaja pädevusest ja suhetest õpilastega, avaldab sellele mõju ka kooli füüsiline keskkond (Dudek, 2000). Kooli füüsiline keskkond mõjutab kooli personali ning õpilaste kognitiivset ja afektiivset poolt, mis tähendab, et sellega peab arvestama ka koolide planeerimise ja ehituse juures (Woolner, Hall, Higgins, McCaughey, & Wall, 2007).

Õppetöö efektiivsuse üheks tähtsaks osaks on vahetund. See on õpilastele õppetööst puhkamiseks (Kriisa, 2012). Vahetund annab võimaluse arendada õpilastel kognitiivseid, sotsiaalseid ja füüsilisi oskuseid (Tran, Clark, & Racette, 2013). Vahetundide ja õppetöö efektiivsust tõstaksid õpilaste soovide ja vajadustega arvestavad puhkealad ja -ruumid, kus neil oleks võimalus aega veeta (Pellegrini, 1995). Füüsiline koolikeskkond mõjutab õpilaste akadeemilisi saavutusi, kuid samas ka nende suhtumist ja käitumist. Kui kooli keskkonna kujundamisel on arvestatud laste vajadustega, siis noored tunnevad end hästi, väljendavad seda lugupidava käitumisega ja panustavad ka ise klassis toimuvatesse ühistegevustesse (Hebert, 1998).

Kuigi on teada kooli füüsilise keskkonna mõju õpilastele, siis samas puuduvad autorile teadaolevalt Eesti koolides ja õpilaste seas läbi viidud uurimused, kus kirjeldatakse õpilaste ootuseid puhkeruumidele ja/või -aladele. Seega on käesoleva töö uurimisprobleem, kuidas kujundada õpilaste vajadustele ja soovidele vastav puhkeruum. Seda teades saaksime aidata kaasa kooli füüsilise keskkonna parendamisele. Sellest tulenevalt on töö eesmärk selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid õpilaste puhkeruume ja/või -alasid on koolides ja missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele II ja III kooliastmes.

1.1. Kooli füüsiline keskkond

„Kooli füüsiline keskkond hõlmab nii koolihoonet kui ka kooli ümbrust – õueala, spordirajatisi, parklat jms“ (Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2016, lk 203). Sealhulgas füüsilisi elemente nagu ka värvilahendused ja valgustus (Soostar, 2014).

Eestis kehtivates Tervisekaitseõuetes koolidele (2013) tuuakse samuti välja, et kooliruumid peavad olema turvalised, näiteks läbipaistvad aknad, seinad ja uksed peavad olema ohutust materjalist (purunemiskindlad) ja märgistatud, et õpilased märkaksid klaasi ega vigastaks end; klassiruumis peavad pingid olema asetatud nii, et oleks võimalik vabalt ja ohutult liikuda; trepid ja põrandad ei tohi olla libedad, et õpilane võiks end vigastada. Kooliruumides peab olema hea õhuvahetus – kui ventilatsioon puudub, siis tuleb ruume tuulutada. Õhutemperatuur klassiruumis peab olema vähemalt 19 kraadi, mida saab kontrollida igas klassis oleva termomeetriga. Kõigis kooli õppe- ja ka puhkeruumides peab olema nii loomulik kui ka tehisvalgustus. Ehk siis nii õpperuumid kui ka puhkeruumid ei tohi asuda maa-alusel korrusel, kus puudub loomulik valgus.

Lisaks sätestavad Põhikooli riiklik õppekava (2018) ja Gümnaasiumi riiklik õppekava (2018) füüsilise kooli keskkonna puhul, et ruumid ja õppevahendid oleksid esteetilise välimusega. Sisustuse osas peab õpilastel ja õpetajatel olema turvaline ning samuti peab kujundus toetama õppetegevust. Riiklikud õppekavad näevad ette, et õppes peab olema võimalik kasutada internetiühendusega arvutit, projekteid ning samuti kooliraamatukogu, sealhulgas õppevara peab olema ajakohane. Kool peab pakkuma kehalise tegevuse võimalusi nii kooli ajal kui ka kooliväliselt.

On leitud, et just õpilaste enda arvamus loeb kooli füüsilise keskkonna parandamisel enim. Ameerika Ühendriikide ühe kooli näitel ütlesid õpilased, et nende jaoks on kool kui kodu – seega kool peaks pakkuma võimalust õppimiseks, sotsialiseerumiseks ja ka söömiseks (Flutter, 2006). Crow Island kooli ehituse juures peeti silmas just laste vajadusi, näiteks valgustite lülitid ja ukseingid paigaldati sellisele kõrgusele, et lapsed ulatuksid nendeni; kooli aulas olid lastele mõeldud toolid, et lühematel õpilastel jalad ulatuksid ka maha. Kooli disaini juures arvestati nendega, kes seda hoonet kasutama hakkavad – õpilastega (Hebert, 1998). Kooli füüsilise

keskkonna parandamiseks on õpilased ise maininud, et tähelepanu häiriv müra segab nende õppetööd ja keskendumist enim ning koolides võiks olla vaiksemaid, rahulikke ruume. Õpilased on ise valmis samuti aitama ja panustama kooli renoveerimisse (Flutter, 2006).

Õpilane viibib kolmandiku enda päevast koolis, kuid mitte ainult klassiruumis. Ühest keskmise suurusega koolist 30% katavad koridorid. Näiteks Hiinas ei suhtuta koridoridesse kui ainult võimalusse ühest klassist teise jõudmiseks, vaid neid kasutatakse ära õpilaste harimiseks. Siinkohal nii õpetamiseks, mõtlemiseks ja õppimiseks kui ka kooli ja naabruskonna ajaloo ning kultuuri teadvustamiseks. Nendes koolides mõeldakse väga täpselt läbi, kuidas kasutada iga ruumi ära, et võimaldada õpilastele rohkem (Marsico, He, & Valsiner, 2018).

Õpilased ja õpetajad märkavad koolis kõige enam temperatuuri, heli, loomulikku valgust ja valgustust (Scott, 1999). Ka Woolner jt (2007) on öelnud, et koolihoone temperatuur, õhu kvaliteet, akustika, loomulik valgus ja valgustus avaldavad mõju õpilaste keskendumisele, tujule, heaolule, kohalkäimisele ja ka akadeemilistele tulemustele.

Eelnevat kokku võttes saab öelda, et kooli füüsiline keskkond on õpilaste õppetöö efektiivsuse juures väga oluline. Seda toetavad mitmed uuringud, kus on uuritud nii klassisisest kui ka klassivälist (koridorid, puhkealad jms) füüsilist keskkonda. Kool peab arvestama õpilaste vajadustega ja sellega, kuidas kasutada ära kõige efektiivsemalt kõiki kooliruumide.

1.2. Õpilaste puhkeruumid

Õpilaste puhkealade ja -ruumide kohta on kasutusel erinevaid mõisteid, näiteks õpilaste lõõgastusruum (*student lounge*) ja puhketuba/ühisruum (*common room/common area*) (Bernard, 2013; Tanner, 2008). Need ruumid pakuvad õpilastele erinevaid võimalusi – vaikset ja turvalist keskkonda, võimalust suhelda kaasõpilastega, olla omaette, mängida erinevaid mänge, puhata, õppida jms.

Alates 20. sajandist hakati rohkem tähelepanu pöörama õpilaskeskssele koolile, kus peaks varasemast rohkem tähelepanu pöörama sotsiaalsusele ja õpilastevahelisele interaktsioonile (Dovey & Fisher, 2014). Üha enam mõistetakse, et õpilastele on vaja eraldi puhkealasid ja/või -ruume, mis soodustaks õpilaste ühtekuuluvustunnet. Need peaksid andma noortele võimaluse

kohtuda, omavahel suhelda, puhata ja aega veeta, kuid samuti võimalust omaette olemiseks. Sellised puhkealad võiksid olla nii koolis sees kui ka kooli õuealal, sest need võiksid soodustada ka õpilaste füüsilist aktiivsust (Tanner, 2008).

Õppetöö efektiivsuse üheks tähtsaks osaks on vahetund. See on õpilastele puhkamiseks õppetööst. Kui õpilaste töö koolis on üldiselt reeglite ja normide järgimine, siis vahetund annab neile võimaluse teha endale meelepäraseid asju ning omavahel suhelda, mis arendab noorte sotsiaalseid oskusi (Kriisa, 2012). Õpilaste puhkeruumid, kus neil oleks võimalus aega veeta, tõstaks omakorda vahetundide ja õppetöö efektiivsust. Õpilaste akadeemilised tulemused kannatavad, kui koolimajas pole vajalikke ruume ja tarbeid. Stricherz on öelnud: „Aga see ei näita, et õpilaste tulemused paraneksid, kui hooned muutuvad Fordiga võrdväärsetest Ferrariga võrdväärseteks (*equivalent*), korralikud hooned on varustatud uhkete klassiruumide, basseinide, televisiooni stuudiotega jms“ (Stricherz, 2000, lk 30). Tsitaat viitab sellele, et uuringud näitavad, et koolides, kus pole elementaarseid asju nagu küttesüsteem, ventilatsioon jms, õpilaste tulemused tõesti kannatavad, kuid ka ilusad klassiruumid ja kallid esemed ei taga alati õpilaste õpitulemuste paranemist.

Lisaks tuleb Shamsuddin, Bahauddin ja Aziz (2012) uurimuse tulemustest Bangkoki kahe kooli põhjal välja, et enim meeldib õpilastele aega veeta kooli sööklas ja puhvetis. Leiti, et õpilased eelistavad seda just sotsiaalse interaktsiooni põhjustel. Teise kohana mainiti kogunemisväljakut (*assembly field*), mille peamiseks põhjuseks leidis uurimuse autor ka omavahelise suhtlemise võimaluse. Uurimuses tõid õpilased veel välja, et mõlemad kohad on rahulikud ja mugavad vahetunni veetmiseks.

Põhikoolis peavad teismelised (vanuses 12-15) toime tulema puberteedist tingitud muutuste ja probleemidega. Selles vanusegrupis peavad õpetajad neile rohkem tähelepanu pöörama, kuid samas on väga olulisel kohal just õpilaste omavaheline interaktsioon ja privaatsus, millele aitab kaasa õpilaskeskne pedagoogika, sealhulgas õpilaste puhkealad ja -ruumid (Dovey & Fisher, 2014). Ameerika Ühendriikide projekti „Student Voice and the Architecture of Change“ raames kaasatakse õpilasi koolihoonete füüsilise keskkonna parandamisel. Õpilased pakkusid ise välja, mida võiks kooli juures muuta. Näiteks Kent'i kooli õpilaste ettepanekul ehitati kooli turvaline koht (*safe space*), mis annab naissoost õpilastele rahuliku ja turvalise

keskkonna, kus õppida, suhelda jms. Ruumi kujundamiseks kasutati erksaid värve, vörkkiikesid ja vaipu, mis õpilaste enda sõnul mõjuvad rahustavalt (Flutter, 2006).

Ameerika Ühendriikides Winnetkas Crow Island koolis on spetsiaalselt kavandatud ruumid, mis on mõeldud õpilaste suhtlemisoskuste edendamiseks, nii õpilaste omavaheliseks ja õpetajatega koostööks kui ka üksi töötamiseks ning pakkumaks turvalist ja mugavat keskkonda. Klassiruumides on aknalaudade asemel sisseehitatud pehmed istumiskohad, et õpilased saaksid end mugavalt tunda ka klassis (Hebert, 1998).

Türgis Izmiris viienda kuni seitsmenda klassi õpilaste hulgas läbi viidud uuringus selgus, et õpilased pigem eelistavad jääda klassiruumi, kui koridoris pole piisavalt ruumi. Kui koolis on eraldi õpilastele mõeldud puhkeruumid või -alad, siis õpilased eelistavad mängida erinevaid mänge ja veeta vahetunde aktiivselt koos kaasõpilastega (Kasalı & Doğan, 2010). Samuti on välja toodud Aarna (2016) bakalaureusetöö tulemustes, et õpilased eelistavad erinevaid istumiskohti, nagu diivanid, kott-toolid jms, kuid kui neid pole, istutakse aknalaudadel või põrandal.

Kokkuvõtteks saab öelda, et puhkeruum on õpilastele olulise tähendusega ja nad on ise valmis panustama ka selle mugavusse. Üks asi on lihtsalt õpilaste mugavus, kuid eelnevat kokkuvõttes on näha, et see tõstab ka õppetöö efektiivsust. On oluline teada, kuidas kujundada õpilaste vajadustele ja soovidele vastav puhkeruum. Eelnevast tulenevalt on töö eesmärk selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid õpilaste puhkeruume ja/või -alasid on koolides ja missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele II ja III kooliastmes.

Sõnastati järgmised kaks uurimisküsimust:

1. Missugused on koolides õpilaste puhkeruumid õpilaste kirjeldustele tuginedes?
2. Missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele?

2. Metoodika

Bakalaureusetöös on kasutatud kvalitatiivset uurimisviisi, mis annab Õunapuu (2014) kohaselt võimaluse sügavuti mõista inimesi ja nende kogemusi. See võimaldab keskenduda indiviidi hoiakutele, arusaamadele ja mõtetele. Kvalitatiivne uurimisviis sobib antud töösse, sest vajalik on õpilaste ootuste kirjeldamine puhkeruumide osas ning tegelikkuse tõlgendamine ja selgitamine.

Kuna töö põhineb õpilaste arvamustel ja kogemustel, siis sellest tulenevalt on uurimisviisi valik autori hinnangul põhjendatud.

2.1. Valim

Valimi moodustamisel kasutati mittetõenäosuslikku valimit - mugavusvalimit. Õunapuu (2014) järgi on mugavusvalim (kättesaadavusvalim) lihtsasti ja mugavalt kättesaadavate uuritavate hulk.

Valimisse kuulusid viie põhikooli II ja III kooliastme õpilased, kellega viidi läbi intervjuud teemal õpilaste puhkeruumid ja -alad koolis.

Valimi moodustasid 18 õpilast, kellest kümme õpivad II kooliastmes ja kaheksa III kooliastmes. Uuringus osalejate vanus jäi vahemikku 12-16. Neist olid neli poisid ja neliteist tüdrukud.

Intervjuud viidi läbi viies erinevas koolis. Viiest koolist kolm on renoveeritud 10 aastat tagasi, üks aga viimase 3 aasta jooksul. Õpilaste arv koolides jääb vahemikku 290-600. Kõik on linnakoolid. Koolidest, kus intervjuud läbi viidi, on üks gümnaasium ja ülejäänud on põhikoolid.

Valimini jõuti võttes ühendust töö autorile tuttavate õpetajatega, kes pakkusid välja õpilased, keda intervjuuerida. Õpilaste intervjueerimiseks küsiti luba kooli direktorilt. Seejärel võeti kontakti õpilaste vanematega, et saada luba intervjuude läbiviimiseks. Loa olemasolul lepiti kokku intervjuu toimumisaeg ja -koht. Uurimuses osalemine oli õpilastele vabatahtlik, mistõttu osalesid ainult need, kes nõus olid.

Anonüümsuse tagamiseks ei ole töös nimetatud õpilaste ega ka koolide nimesid.

2.2. Andmete kogumine

Andmete kogumine toimus läbi poolstruktureeritud intervjuu. Poolstruktureeritud intervjuu valiti andmete kogumiseks, sest see annab võimaluse küsimuste järjekorda ja sõnastust muuta, vajadusel ka lisaküsimusi küsida (Õunapuu, 2014). Selline valik aitas jõuda töö eesmärgini, mis andis intervjuueeritavale võimaluse välja tuua just selle, mis on tema jaoks oluline puhkeruumide juures ja mis võiks teisiti olla.

Antud töö autor otsustas läbi viia fookusgrupi intervjuud, sest selline valik on intervjuueeritavatele mugavam ja nad julgevad rohkem enda arvamust avaldada. Käesoleva intervjuu vormi puhul peetakse oluliseks turvalisust (uuritav tunneb end mugavalt ja grupp julgustab vastama siiralt), lumepalliefekti (*snowballing*) (ühe uuritava vastus tekitab diskussiooni, kus teised teevad lisamärkuseid; loomingulisus ja spontaansus) ja sünergismi (uuritavate koosmõjul tekib suurem andmete kogum) (Vaughn, Schumm, & Sinagub, 1996). Ühe intervjuueeritava haigestumise tõttu viidi läbi ka üks paarisintervjuu. Paarisintervjuu puhul tunnevad intervjuueeritavad end vabamalt (eriti juhul kui intervjuueeritavad tunnevad üksteist juba varem) ja see annab paremad võimalused usaldusväärsteks vastusteks (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2005). Intervjuudes osalejate arv ja kooliastmed on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Rühmaintervjuudes osalejate arv ja kooliastmed

	Intervjuueeritavate arv	Kooliaste
Kool A	4	Üks õpilane II ja kolm III kooliastmest
Kool B	5	Neli õpilast II ja üks III kooliastmest
Kool C	4	Kaks õpilast II ja kaks III kooliastmest
Kool D	2	Kaks õpilast III kooliastmest
Kool E	3	Kolm õpilast II kooliastmest

Intervjuu kava koostamisel lähtuti uurimisküsimustest. Esmalt esitati küsimusi, mis andsid vastuse esimesele uurimisküsimusele - missugused on koolides õpilaste puhkeruumid õpilaste kirjeldustele tuginedes (näiteks: Kus te tavaliselt enne tundide algust ja vahetundides aega veedate?; Kirjeldage palun, mis nendes kohtades teile meeldib? Miks?). Järgmisena küsiti vastuseid teisele uurimisküsimusele - missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele (näiteks: Kui te saaksite ise vahetundide veetmise kohti paremaks muuta, siis mis nendes kohtades olemas oleks?/Missugune oleks teie jaoks väga hea koht vahetundides aja veetmiseks?). Esitati ka lisaküsimusi, mis aitasid jõuda uurimisküsimuste vastusteni. Intervjuu kava koosnes 23 küsimusest.

Esmast intervjuu kava kasutati prooviintervjuus, mille eesmärgiks oli aru saada, kas küsimused on intervjuueeritavate jaoks mõistetavad ja võimaldavad saada vastuse uurimisküsimustele. Prooviintervjuu oli autori esimene ise läbiviidud intervjuu. Varasema kogemuse puudumise tõttu ei osanud töö autor intervjuerijana suunata intervjuueeritavaid tagasi teemasse, kui intervjuu ajal tekkisid muud, teemasse mitte puutuvad lisateemad. Selle tulemusena jäid vastused intervjuuküsimustele napiks ja teemakohast andmestikku tekkis vähe. Intervjuud üle kuulates ja transkriptsiooni lugedes mõistis autor, et oluline on küsida täpsustavaid küsimusi, paluda tuua näiteid ja olla avatum suhtlemisel intervjuueeritavatega. Prooviintervjuust saadud tulemusi ei kasutatud antud bakalaureusetöös. Prooviintervjuu kogemusest õpituga arvestati uurimuse teiste intervjuude läbiviimisel. Intervjuu küsimuste kava on esitatud lisas 1.

Enne intervjuu algust tutvustas autor ennast ja selgitas, milline on tema intervjuueerimise eesmärk. Intervjuerija küsis ka nõusolekut intervjuud salvestada. Enne küsimusteni jõudmist küsis autor ka, millises kooliastmes õpilased õpivad. Seejuures korراتi üle, et kõik kooli ja isikuandmed on konfidentsiaalsed ning peale intervjuueeritavate kooliastme bakalaureusetöös midagi ei avaldata.

Andmed koguti 2018/2019 õppeaasta veebruarist aprillini. Intervjuude pikkused olid vahemikus 19 kuni 35 minutit. Bakalaureusetöö koostamisel pidas töö autor uurijapäevikut, kuhu kanti sisse andmekogumisega seotud tegevused ja mõtted.

2.3. Andmete analüüs

Andmeanalüüsil lähtuti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsist (Bogdan & Biklen, 1997), mis tähendab, et andmeid on võimalik kategoriseerida, kirjeldada ja jagada väiksemateks ning kokkuvõtlikemaks ühikuteks. See annab võimaluse keskenduda sisulisele poolele. Andmete analüüs koosnes kolmest osast: intervjuude transkribeerimine, kodeerimine ja kategoriseerimine.

Andmete analüüsimine algas intervjuude transkribeerimisest, mis leidis aset vahetult peale igat intervjuud. Vahetu transkribeerimine vältis võimalust eksida transkriptsioonis (halva helikvaliteedi puhul valesti kuulmine vms). Intervjuud kuulati kahest erinevast seadmest, et vältida tehnilisi probleeme ja vigu transkriptsioonis (nutitelefon ja sülearvuti). Töö autor transkribeeris käsitsi kõik kuus intervjuud (k.a prooviintervjuu).

Intervjuude transkribeerimisele järgnes nende kodeerimine. Andmete kodeerimiseks kasutati *QCAmap* (*a software for Qualitative Content Analysis*) internetipõhist programmi. Kõik intervjuud lisati eraldi QCAmap programmi ja kodeeriti eraldiseisvalt mõlema uurimusküsimuse põhjal. Esmalt tähistati ära tähenduslikud üksused ehk need laused või lauseosad, mis vastasid autori uurimusküsimusele. Tähenduslikule üksusele anti sisu kokkuvõttev nimetus (üldistus) ehk kood. Mõlema uurimusküsimuse juurde tekkis koodide loetelu ehk koodiraamat. Tähenduslikest üksustest koodide moodustamine on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Näide koodide moodustamisest

Tähenduslik üksus	Kood
Võibolla nagu sellised mugavad toolid on paremad, sest nagu kui seda diivanit ikkagi kuhugi panna, siis peab ikka mingi sobiva koha leidma. Seda vist nagu igale poole ikka panna ei saa. (II kooliastme õpilane)	Mugavad istekohad
Kõige põnevam on minu arust see kolmas korrus, kus on mingi poksikott ja saab lõuga tõmmata ja... Need on nagu sellised mida ma ise viitsiksin teha. Ma ei viitsi kuskil käejälgi käia maas otsimas. Aga väikestele on see küll minu arust huvitav, nad teevad väga tihti neid läbi. Ja niisama, enda vabast tahtest. (III kooliastme õpilane)	Aktiivsed vahetunnid

Antud töö usaldusväärsuse suurendamiseks kasutati kaaskodeerijat, kes kasutas kodeerimiseks samuti *QCAmap* andmete töötlusprogrammi. Töö autor ja kaaskodeerija töötlesid andmeid iseseisvalt, mis andis võimaluse hiljem saadud tulemusi võrrelda. Erinevuste puhul arutati omavahel koodi nimetuse üle ja leiti arutluse käigus konsensus. Kategoriseerimisotsused arutati läbi juhendajaga.

Viimaseks oluliseks etapiks enne tulemuste kokkuvõtmist oli kategoriseerimine. Töö autor pidas algajana parimaks variandiks kategoriseerimise jaoks kõik koodid välja kirjutada ja sedeliteks lõigata. Sedelid paigutati sisu sarnasuse alusel alakategooriateks ja seejärel peakategooriateks. Seejärel sai sisu järgi anda neile üldisema nimetuse. Koodidest kategooriate moodustamine on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Näide kategooriate moodustamisest

Kood	Kategooria
Mugavad istekohad	Ruumi sisustus
Söömisvõimalus	
Võimalus mängida lauamänge/kaarte	
Aktiivsed vahetunnid	Füüsilist aktiivsust võimaldav puhkeruum
Rohkem õues olemist	

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid õpilaste puhkeruume ja/või -alasid on koolides ja missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele II ja III kooliastmes. Andmeanalüüsi tulemused esitati uurimisküsimuste kohaselt. Esimese uurimisküsimuse alla tekkis kaheksa ja teise kuus peakategooriat. Peakategooriad jagunevad omakorda alakategooriateks. Selle sisu mõistmiseks ja tulemuste kinnitamiseks on lisatud tsitaadid.

3.1. Õpilaste puhkeruumid koolides

Esimese uurimisküsimusega sooviti selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid puhkeruume ja/või -alasid on koolides. Uurimuses selgus, et õpilastel ei ole alati koolis konkreetseid puhkeruume, mis tähendab, et nad veedavad vahetunde teistes kohtades. Uurimisküsimuse alla moodustus seitse kategooriat (kohta, kus õpilased vahetundides aega veedavad), milleks olid õpilasesindus, klass, koridor, spordisaal, puhvet ja söökla, raamatukogu, puhkeruum ning väliskeskkonnas vaba aja veetmine.

3.1.1 Klass

Mitmed õpilased tõid välja, et nemad veedavad vahetunnis aega klassis olles. Seal on võimalik istuda ja järgmiseks tunniks valmistuda. Leiti, et kuna vahetunnid (v.a söögivahetunnid) on suhteliselt lühikesed, siis on mõttekas lihtsalt klassis järgmist tundi oodata. Osad uuritavad mainisid, et kuna neil on pesaklass (enda isiklik klass), siis nad ei tunnegi konkreetset vajadust

mujale minna. Neile kõik vajalikud asjad on seal olemas. Õpetaja on nende jaoks sinna toonud ka lauamänge.

“Meil on 6ndal klassil oma pesaklass ja siis ma istun seal tavaliselt.” (II kooliastme õpilane)

Mõned uuritavad mainisid, et õpetaja on lubanud klassis vahetunniks lauad kokku lükata, tingimusel, et tunni ajaks pannakse lauad tagasi. See lahendus sobis õpilastele, et nad saaks kaarte või muid lauamänge mängida.

Mitmed õpilased tõid välja, et kui nad peaksid kooli jõudma enne tundide algust, siis üldjuhul lähevad nad ikkagi kohe klassi. Mainiti, et hommikuti ollakse unised ja ei taheta edasi-tagasi puhkeruumi või -ala ja klassi vahet käia, pigem istutakse kohe klassipinki.

Intervjueeritavad tõid välja, et ega klassis väga midagi muud peale istumise teha ei ole. Teistega jutustamine või telefonis istumine on põhilised tegevused. Samas mõned õpilased mainisid, et neil ei lubata klassis telefonis istuda, tuleb nutialale minna.

“Meil on õpetaja ise ostanud lauamängud ja siis nagu vahepeal rikume seadust ka ja istume telefonis.” (II kooliastme õpilane)

3.1.2 Õpilasesindus

Ühe kohana, kus õpilased vahetundides aega veedavad, tõid uurimuses osalenud uuritavad välja õpilasesinduse ruumi. Selgitati, et seal on neil võimalik istuda ja koridoris olevast kärast eemale saada. Oli õpilasi, kes on harjunud terve enda klassiga seal aega veetma, kuid ühes intervjuus toodi välja, et teisedki tahaksid õpilasesinduses puhata, kuid seal lubatakse ainult õpilasesinduse liikmetel olla.

“Mina tavaliselt ka olen kas õpilasesinduse ruumis või siis järgmises klassis, kus järgmine tund toimub.” (III kooliastme õpilane)

Olenevalt koolist ja õpilasesinduse ruumist tulid välja erinevad tegevused, mida seal teha saab. Selgitati, et õpilasesinduse ruumis käiakse vahetundides istumas ja lihtsalt juttu ajamas. Mõned tõid välja, et seal on lauamänge, nagu näiteks “Uno”, tavalised mängukaardid, “Alias”, lauatennis jms. Mainiti ka, et seal on mugav diivan, kus saab aeg-ajalt pikali visata. Samuti on ruumis võimalus muusikat kuulata nii, et teised ei häiri.

“Mina olen enamasti õpilasesinduse ruumis, sest seal on nagu piisavalt toole. Seal saab “Unot” mängida, diivani peal istuda, niisama muusikat kuulata. Et see on nagu sellel aastal kuidagi kujunenud 9.klassi ruumiks ja enamuse 9.klass nagu istub seal ja veedab seal aega.” (III kooliastme õpilane)

Oli uuritavaid, kes tulevad kooli enne tundide algust nii, et neil on vaba aega enne tunde. Just need õpilased mainisid, et tavaliselt nad veedavad selle aja õpilasesinduse ruumis. Mitmed tõid välja, et see on ka õpilaste kohtumispaik – kui klassikaaslast ei leia vahetunnis ülesse, siis tasub õpilasesindusse vaadata.

3.1.3 Koridor

Mõned õpilased mainisid, et kuna neil pole puhkeruumi, kus vahetunnis aega veeta ja klassis olla ei lubata, siis saadavad nad oma vahetunni mööda koridoris. Kahes koolis on olemas kott-toolid, kus õpilased saavad istuda ja puhata enne järgmise tunni algust.

“Koridoris, kott-toolide peal.” (II kooliastme õpilane)

Uurimuses osalenud õpilased kirjeldasid, et nende koridorides on istumiseks tavalised kõvad pingid. Uuritavad märkisid, et üldjuhul nad ei soovi seal istuda, sest need on ebamugavad. Koolides, kus polnud kott-toole või ka koridoris olevad pingid olid õpilasi täis, istutakse uurimuses osalenud õpilaste sõnul kas põrandale maha või aknalauale. Toodi välja, et õpetajad ei luba aknalaudadel istuda, kuid aeg-ajalt nad siiski teevad seda.

Veel mainiti, et koridoris olevate pinkide asukohad on ebaloogilised. Nimelt pingid on paigutatud nurga taha või koridori kõige kaugemasse nurka.

Mõnes koolis on õpilastele pandud koridori raamaturiidid, kust iga õpilane saab endale vahetunniks lugemist võtta. Uuritavate jutust tuli välja, et seda õpilased väga ei kasuta. Õpilaste sõnul on koridorid koolides suurte akendega, mis tähendab, et sinna pääseb loomulik valgus ning samas ka hästi valgustatud. Mainiti, et nooremate peale on rohkem mõeldud, näiteks on koridoris maas käejäljed, mida kaudu väiksemad saavad ronida. Samas on vahetunni mööda saatmiseks koridoridesse pandud ülesse ka lauatenise lauad, mida igäüks kasutada tohib, ja ühes koolis isegi poksikott ja löuatõmbamise kang. Viimast kahte mainitut kasutatakse antud koolis meeleldi.

“Kõige põnevam on minu arust see kolmas korras, kus on mingi poksikott ja saab lõuga tõmmata ja... Need on nagu sellised mida ma ise viitsiksin teha. Ma ei viitsi kuskil käejälgi käia maas otsimas. Aga väikestele on see küll minu arust huvitav, nad teevad väga tihti neid läbi. Ja niisama, enda vabast tahtest.” (III kooliastme õpilane)

3.1.4 Spordisaal

Vahetunni ajal vaba aja veetmise kohana nimetasid uurimuses osalenud õpilased ka spordisaali, kuid seda olenevalt koolist. Mõned uuritavad mainisid, et nende koolis ei lubata peale kehalise kasvatus tunni spordisaalis üldse aega veeta.

“Võimlas oleme ka.” (II kooliastme õpilane)

Õpilased tõid välja, et spordisaalis nad tavaliselt mängivad võrk- või sulgpalli. Samas lubatakse nendes koolides neil kasutada kõiki teisi võimalusi ka – hüppenööriga hüppamine, rippseinal ronimine, jalgpalli mängimine jms.

Mitme kooli uuritavad tõid välja, et spordisaalis viiakse kord nädalas või paari nädala tagant läbi tantsuvahetunde. See toimub Youtube video *Just Dance* vahendusel. Ühes koolis viiakse samuti läbi võimlavahetunde - selle ajal saavad kõik, kes soovivad, saalis korvpalli, jalgpalli vms mängima minna. Viimases mainitud koolis ei lubata igal vahetunnil spordisaali minna.

“Jaa, iga kolmapäev on söögivahetunnil tantsuvahetund, iga neljapäev söögivahetunnil on mänguvahetund ja iga teisipäev vist on kaks võimlavahetundi. Ma ei ole kindel kas see on teisipäev... ei, see ei ole vist teisipäev, aga siis on nagu, et kui tantsu- ja mänguvahetund on pigem suunatud noortele, siis võimlavahetund on minu arust nagu ühel vahetunnil suurtele ja teisel väikestele.” (III kooliastme õpilane)

3.1.5 Puhvet ja söökla

Vahetundides veedetakse uurimuses osalenud õpilaste sõnul aega ka puhvetis ja sööklas. Õpilaste kirjelduse kohaselt on puhveti juures ala, kus on nii lauad kui toolid, mis tähendab, et seal saab mitmekesi istuda ja aega veeta. Ühe kooli näitel tuli välja, et see on üsna populaarne ning seal on

võimalus osta ka endale näksimist. Samuti mainisid uuritavad, et õpilased eelistavad puhvetis istumist just seetõttu, et seal saab telefonis olla.

“Sest need on need ruumid, kus tehniliselt saab telefonis olla. See on nagu üks põhjus, puhvet ja puhkeruum on nagu nutialad. Seal võib telefonis olla. Reeglite järgi, aga need on võibolla nagu... koridoris ei ole midagi teha.. nagu mugav on istuda ühes kohas.” (III kooliastme õpilane)

Teised aga leidsid, et kuna neil pole puhvetit, kus istuda, siis nemad saavad ka aega veeta sööklas, isegi kui pole söögivahetund. Selle eelis uuritavate jaoks on samuti rohke istekohtade arv.

“Sööklas ka, aga muidu niisama koridoris istume.” (II kooliastme õpilane)

3.1.6 Raamatukogu

Ühes koolis õppivad uuritavad mainisid, et neile meeldib vahetund raamatukogus mööda saata. Seal on mugav diivan, lauad ja toolid. Samuti mainiti, et raamatukogu on sisustatud erinevate lauamängudega, näiteks “Reis ümber maailma”, “Alias”, mängukaardid jms. Veel toodi välja, et seal on rahulik ja vaikne, et saaks vahetunni lärmist puhata.

Samas ühes koolis leiti, et raamatukogus on liiga pime, et lugeda või koos lauamänge mängida. Antud õpilased eelistavad pigem mujal aega veeta.

“Näiteks minu meelest on raamatukogus ka tule valgel suht halb lugeda vms. Kuna see on keldrikorrusel, siis on väiksed aknad ja tuli peab kogu aeg põlema ikkagi.” (III kooliastme õpilane)

3.1.7 Puhkeruum

Ühes koolis oli konkreetne puhkeruum õpilastele vahetundide veetmiseks. Selle sisustuseks oli nurgadiivan, toolid ja paar lauda. Uuritavad mainisid, et sinna mahub ligikaudu 20 inimest.

“Seal on enne tunde, kes käivad meie kooli puhkeruumis, nad on mingi kaks kindlat seltskonda. Ma ei tea mis klass see on... mingi seitsmes ja siis on minu klassi poisid. Ja sinna isegi ei mahu rohkem.” (II kooliastme õpilane)

Intervjuude põhjal tuli välja, et kui on ruumipuudus, siis õpilased siiski eelistavad enda aega mujal veeta. Selle all ainult ei mõeldud istekohtade puudust, vaid ka lärmakust ja õhupuudust, mis tekib, kui on palju inimesi ühes ruumis.

Õpilased mainisid, et nemad käivad seal niisama istumas ja juttu ajamas. Toodi välja, et kuna see on kooli nutiala (koht, kus tohib telefonis aega veeta), siis seal põhiliselt kõik ainult internetis istuvadki.

3.1.8 Väliskeskkonnas vaba aja veetmine

Intervjueeritavad tõid välja, et vaba aja veetmiseks meeldib neile ka õues olla. Eelkõige suvel, ehkki talvisel ajal on see ka lubatud, kuid õpilased väitsid, et nende jaoks on siis liiga külm ja ei taha õue minna. Uurimuses osalenud õpilaste sõnul nooremad käivad talvel vahetunni ajal küll kelgutamas ja lumesõda mängimas.

“Jah, suve ajal väljas ka.” (III kooliastme õpilane)

Õpilased mainisid, et üldjuhul nad istuvad niisama kuskil õues pingi peal või soojema ilma puhul muru peal ning ajavad juttu. Vahest isegi võtavad mängukaardid õue kaasa ja mängivad päikese käes. Mõned uuritavad tõid välja, et õpetajad toovad õue pallid ja hularõngad jms ka. Õpilaste sõnul poisid üldjuhul lähevad staadionile jalgpalli mängima.

Uuritavad tõid välja, et I kooliastme õpilastele on välja mõeldud rohkem tegevusi, mida õues teha. Õpetaja läbiviimisel tehakse erinevaid mängu ja harjutusi lastega. Samuti on multifunktsionaalne palliväljak, kus õpetaja järelevalve all õpilased saavad mängida palli.

“Jaa, nad on nagu väga tihti õues, sest et nagu iga söögivahetund mis on, siis peab üks õpetaja olema õues ja siis saab nagu üle tee mänguväljakule või niisama joosta. Sinna õue on mingi mägi tekkid ja siis kõik lapsed on seal. Et nagu õues neile küll meeldib. Kevadel, sügisel, talvel – kogu aeg. Aga nagu suured... suured käivad vist kevadel ja sügisel. Meil on mingi multifunktsionaalne palliväljak – seal käiakse korvi või jalkat mängimas.” (III kooliastme õpilane)

Esimese uurimisküsimuse kokkuvõtteks saab öelda, et koolides on eraldi selleks otstarbeks mõeldud puhkeruumid (uurimuses osalenud koolidest vaid ühes). Teistes koolides aga kompenseerivad puhkeruume õpilasesinduse ruum, klass, võimla, raamatukogu, söökla ja puhvet

või ka väljas olemine. Kõigis eelnevalt mainitud kohtades on istumisvõimalus, üldjuhul kõvad toolid ja pingid, kuid mõnes kohas on ka diivan. Koolid pakuvad erinevaid võimalusi vahetunni veetmiseks, näiteks on ruumid sisustatud kas lauamängude või spordisaali vahenditega (pallid, hularõngad, hüppenöörid jms). Eraldi toodi välja koridori puhul hea loomulik valgus ja valgustus.

3.2. Õpilaste ootused puhkeruumidele

Teise uurimisküsimusega sooviti teada, millised on II ja III kooliastme õpilaste ootused kooli puhkeruumide osas. Selle alla moodustasid kuus peakategooriat, milleks olid ruumi sisustus, ruumi suurus, heli- ja müratase, valgustatus, kord puhkeruumis ning füüsilist aktiivsust võimaldav puhkeruum.

3.2.1 Ruumi sisustus

Uurimuses selgus, et eelkõige on õpilastel soovitusi ning ootuseid puhkeruumi sisustusele ja seal kasutatavatele vahenditele. Esimene peakategooria jagunes seitsmeks alakategooriaks: istumisvõimalus ja mugavad istekohad, söömisvõimalus, õppimisvõimalus ja lauad puhkeruumis, lamamisvõimalus, võimalus mängida lauamänge/kaarte, lugemisvõimalus ja wifi kasutamisevõimalus.

Istumisvõimalus ja mugavamad istekohad

Uurimuses osalenud õpilaste sõnul on oluline, et vahetundides vaba aja veetmise ruumis oleks **rohkem istumiskohti**. Mainiti, et vahetundides lihtsalt ei jätku kõigile ruumi istumiseks. Samas mõni õpilane leidis, et ühest klassist teise jõudmise vahepeal polegi aega või siis kui klass on avatud, võib seal istuda. Eelnevatest uurimisküsimuse tulemustest tuli välja, et õpilaste arvamuste kohaselt on istekohad ebaloogilistes kohtades. Uuritavad eelistaksid, et need oleksid klassiuste taga, et oleks mugavam jälgida, millal õpetaja ukse avab või vähemalt nägemiskauguses klassiruumist.

“Seal võiks olla mingid toolid, kus saab istuda.” (II kooliastme õpilane)

Õpilased on ka ise kaasa mõelnud ja initsiatiivi üles näidanud ning pakkunud välja, mida võiks muuta. Õpilaste sõnul toodigi välja, et nemad sooviksid rohkem istekohti vahetundide vaba

aja veetmiskohtadesse. Üks õpilane märkis, et kooli juhtkond on uurinud, mis võiks teistmoodi olla, kuid nende soove ei rahuldatud.

“Aga nagu kui me oleme, näiteks nagu vahepeal on küsitud, et nagu mis teile ei meeldi või mida te muuta tahaksite, siis nagu mina olen küll mitu korda öelnud, et istekohti võiks juurde tulla. Ja siis on mulle alati vastatud, et see on liikuma kutsuv kool ja miks te istuma peaksite. Nagu ma ei tea...” (III kooliastme õpilane)

Nagu eelnevalt sai välja toodud, et õpilased sooviksid puhkeruumi rohkem istekohti, siis mitmed õpilased ütlesid, et vajadus oleks ka **mugavate istekohtade** osas. Uurimuses osalenud õpilaste sõnul on koolides tavalised kõvad pingid, kuid õpilaste jaoks ei ole need mugavad ja nad ei soovi seal istuda.

“Pinke on palju ja seal ei meeldi kellelegi väga istuda ikka, kõvad on.” (III kooliastme õpilane)

Mugavus on uuritavatele oluline, sest klassiruumis istutakse vähemalt ühe akadeemilise tunni järjest kõval istekohal. Puhkeruumis või puhkealal võiks uuritavate arvates olla mingi pehmem istumisnurk. Selleks pakuti välja erinevaid variante: diivanid, tumbad, kott-toolid, tugitoolid vms.

“Sinna saaks ka diivanid viia, seal on ruumi, saaks mugavamaks teha” (II kooliastme õpilane)

Nagu eelnevalt mainitud, siis mõned uuritavad leidsid, et mugavateks istekohtadeks võiksid olla mõned pehmed diivanid, mis annaksid võimaluse ka vaba tunni ajal või pikemal vahetunnil pikali visata ja ehk isegi magada. Veel lisati, et diivan on suur ja sellel on mitu otstarvet – kui inimesi ei ole palju puhkeruumis, siis saab lamada seal, kuid samas kui tahetakse istuda, siis diivanile mahub mitu inimest korraga.

“Vahest oleks hea isegi diivani peale pikali visata vms.” (III kooliastme õpilane)

Kahest intervjuust tuli välja, et koolis on kott-toolid, kuid neid on vähe ja ainult kõige kiiremad saavad sinna istuma minna.

“Ongi see, et rohkem kott-toole võiks olla erinevatel korrustel” (III kooliastme õpilane)

Söömisvõimalused

Intervjuudest tuli välja, et õpilased eelistaksid, kui neil oleks mingi **söömisvõimalus** kuskil mujal ka peale söökla. Uuritavate hulgas oli neid, kes leidsid, et koolis võiks olla võimalus kasutada veekeetjat, mikrolaineahju ja ka kohvimasinat. Uuritavad mainisid, et mõned õpilased võtavad kodust söögi kaasa ja tahaksid seda üles soojendada või endale kohvi/teed teha.

“Veekeetja näiteks, et saab kohvi teha ja nuudleid” (III kooliastme õpilane)

Õppimis- ja lugemisvõimalus ning lauad puhkeruumis

Nii mõnedki õpilased mainisid, et puhkeruum või -ala võiks anda ka **võimaluse õppimiseks**. Ruum peaks olema piisavalt vaikne ja seal võiks olla ka mõni **laud**, kus enda kooliasjadega tegeleda.

“Ja need, kes tahavad vaikuses olla, näiteks õppida või midagi.” (II kooliastme õpilane)

Intervjuudest tuli välja, et õpilased vajavad väga mitmekesist puhkeruumi, kuid samas eelkõige kohta, kus poleks sellist lärmi nagu koridorides, mis teeb õppimise peaaegu võimatuks.

“Seal saaks näiteks õppida, siis süüa näiteks.” (III kooliastme õpilane)

Sisustuse koha pealt leiti, et võiks olla ka mingid lauad ja toolid kuskil vaiksemas kohas, kus **saaks ka lugeda**. Siinkohal mainiti, et raamatukogu küll on selline koht, aga samas seal käivad kogu aeg teised õpilased ja õpetajad raamatuid laenutamas vms ning see häirib nende lugemist.

“Lugeda või midagi” (II kooliastme õpilane)

Võimalus mängida lauamänge/kaarte

Mitmed intervjuueeritud õpilased leidsid, et koolis võiks vahetundide ajal olla **võimalus mängida lauamänge või kaarte**. Toodi erinevaid näiteid, mis mängud võiksid koolis olla. Mainiti nii piljardit, koroonat, lauatennist kui ka lauamänge “Alias”, “Twister” ja tavalisi mängukaarte.

“Mingid lauamängud või midagi. Need väiksed mängud, nagu näiteks “Twister” ja muud siuksed.” (II kooliastme õpilane)

Intervjuudest tuli välja, et mõnes koolis on sellised võimalused tagatud, kuid mäng on katki või nupud kadunud. Leiti, et sellele võiks kooli juhtkond ka tähelepanu pöörata, sest nii mõnigi õpilane sooviks mängida näiteks kabet.

“Või noh, siis kui veel nupud olid enamvähem olemas, siis sai kabet mängida.” (III kooliastme õpilane)

Kõige enam mainiti intervjuudes mängukaarte. See tegevus on nende jaoks kõige lihtsamini kättesaadav ja õpilased leidsid, et kaarte saab praktiliselt igal pool mängida. Uuritavad tõid välja, et tavalisi mängukaarte võib ka ise kodust kaasa võtta, kuid koolil ei tohiks olla raske neid ka ise soetada.

“Meil ei ole kaarte ka, aga me tahaksime. Võime küll kodust kaasa võtta ja niisama kaarte mängida siin ruumis, aga muidu meil kuskil kaarte ei ole.” (II kooliastme õpilane)

Wifi kasutamisevõimalus

Igast intervjuust tuli välja, et õpilased soovivad, et koolis oleks **võimalik wifit kasutada**. Seda ainult kindlatel aegadel või aladel. Mõned intervjuueeritavad tõid välja, et kooli wifi-ühendus on liiga aeglane ja nad sooviksid selle parendamist. Oli koole, kus on kindlad nutialad ja teised, kus võis kasutada internetti ainult tunnis õppimise tarbeks.

“Vanemad istuvad kogu aeg telefonides, aga algklassid näiteks ei võigi olla. Neil on õuevahetunnid. Mõned õpetajad lubavad mängida telefonis, aga paljud õpetajad ei luba üldse olla telefonis.” (II kooliastme õpilane)

Erandiks olid ühe kooli õpilased, kes arvavad, et noortele ei peaks kogu aeg internet kättesaadav olema. Nad tõid välja, et wifi kasutamisevõimalust ei võiks üldse olla või väga piiratud kujul.

“Näiteks see, et igal pool ei võiks olla wifit. Või noh väikstel lastel ei ole seda wifit vaja, siis paljudel lastel on endal see tavanett (mobiiadne andmeside) olemas. Et wifit ei olekski nagu vaja, ainult mõndadel õpetajatel on vaja tahvleid (tahvelarvuteid). Mõndadel õpetajatel ei ole üldse vaja seda. Et seda parooli ei pea jagama kõigiga, sest muidu need väiksed leiavad ka võimaluse näiteks hommikuti mingeid mängu mängida.” (II kooliastme õpilane)

3.2.2 Ruumi suurus

Uurimuses osalenud tõid välja ootused ruumi suurusele. Peakategooria jagunes kaheks alakategooriaks: ruumikus ja omaette olemise võimalus.

Ruumikus

Intervjueeritavad tõid välja ootustena puhkeruumi osas ka **ruumi suuruse**. See võiks olla piisavalt suur, et saaks mitmekesi seal aega veeta.

“Võiks ikka saada kambaga olla.” (III kooliastme õpilane)

Leiti, et kui puhkeruum on mõeldud just õpilastele ja nende vajadustega on arvestatud, siis kindlasti tahaksid seal paljud õpilased aega veeta. Sellisel juhul peaks puhkeruum olema suur.

“Ma arvan, et suur, sest paljud õpilased tahaksid seal olla.” (II kooliastme õpilane)

Omaette olemise võimalus

Samas mainiti ka seda, et kui sinna mahub palju inimesi, siis võib tekkida lärm, mis nende arvates ei ole sobiv, kui tahetakse omavahel juttu rääkida. Seega konkreetset õpilaste arvu ei osanud intervjueeritavad välja tuua (välja arvatud ühes intervjuus, kus leiti, et 15 inimest oleks optimaalne), kuid liiga suurt nad ei soovi, et jääks ka **omaette olemise võimalus**.

“Mingi 15 inimest võiks ikka mahtuda.. aga samas seda võib liiga palju olla, siis tekib lärm.” (III kooliastme õpilane)

3.2.3 Heli- ja müratase

Mitmed intervjueeritavad tõid puhkeruumi ootuste all välja heli- ja mürataseme. Antud peakategooria jagunes omakorda kaheks alakategooriaks: vaikus ruumis ja vajadus muusika järele.

Vaikus ruumis

Küsidest õpilastelt, mida puhkeruumis kindlasti olla ei tohiks, tuli eelkõige vastuseks lärm. Mitu intervjueeritavat ütles konkreetset, et jooksmist ja karjumist ei tohiks olla. Õpilased **eelistavad vahetunnis vaikust**, et oleks võimalik ka omavahel suhelda.

“Ja mingid lärmavad inimesed võiks ka kuskil mujal olla.” (III kooliastme õpilane)

Uuritavad leidsid, et üldjuhul lärmi tekitavad nooremad (I kooliastme õpilased). Pakuti lahenduseks välja, et neil võiks olla eraldi koht, kus nad saavad joosta ja karjuda. Lärm on intervjueeritavate jaoks väsitav.

“Jaa, rahulikult olla. Nagu need väiksemad nagu lärmavad ja siis see on suht väsitav.” (II kooliastme õpilane)

Ühes koolis toodi välja, et neil on konkreetne vaikusenurk, kus õpilased saavadki vaikselt istuda ja vahetunni mööda saata. Samas mainisid uuritavad, et omavahel jutustamine ei võiks vaikusenurgas täiesti keelatud olla.

“Meil on tegelt kott-toolide juures märgitud vaikusenurk, aga no me jutustame ikka, aga seal on hea rahulik olla.” (II kooliastme õpilane)

Vajadus muusika järele

Mitmed intervjueeritavad tõid välja, et neil on hetkel kooliraadio olemas, kuid seda ei kasutata või siis mitte nende eelistuste kohaselt. Uuritavad tõid välja, et nemad sooviksid kooliraadiost kuulata vahetundide ajal näiteks muusikat ja see võiks olla valitud nende eelistuste järgi (saates õpilasesindusele muusikasooovid vms). Õpilased tõid ootusena välja, et puhkeruumis võiks olla võimalus **muusikat kuulata**.

Õpilased mainisid, et neil on isegi võimalused olemas muusika kuulamiseks ja kooliraadio kasutamiseks, kuid antud hetkel seisab see lihtsalt korralduse taga ja ei ole võimalik kasutada.

“Jaa, ise paneme. See tegelikult peaks tulema ka kooliraadiost, aga sellega läheb nii kaua aega, sest et ühe taga seisab mingi arvutit ei saa, teise taga seisab see, et ei ole arvuti ära ühendatud ja siis sellega on mingi... läheb nii kaua aega lihtsalt.” (III kooliastme õpilane)

3.2.4 Valgustatus ja temperatuur

Neljandaks peakategooriaks on valgustatus ja temperatuur, mille alla kuulub kaks alakategooriat: vajadus loomuliku valguse järele ja sobiv temperatuur puhkealas.

Vajadus loomuliku valguse järele

Noored pidasid oluliseks, et puhkeruumis oleks **loomulik valgus**. Mitmed õpilased märkisid, et mitmetes kohtades koolis on puudus valguse järele, isegi kui tuli põleb. Üks õpilane mainis, et see tekitab lausa klaustrofoobiat. Enim mainiti loomuliku valguse puudulikkust raamatukogus, puhvetis ja puhkeruumis.

“Aknad võiksid olla ikkagi. Näiteks minu meelest on raamatukogus ka tule valgelt suht halb lugeda vms. Kuna see on keldrikorrusel, siis on väiksed aknad ja tuli peab kogu aeg põlema ikkagi.” (III kooliastme õpilane)

Uuritavad leidsid, et igas ruumis ei ole see häiriv, kui on ainult lambivalgus, näiteks koridor, kust nad peavad ainult läbi käima. Kuid toodi välja ootus, et teatud ruumides (nagu näiteks puhkeruum), kus veedatakse rohkem aega, võiks olla siiski loomulik valgus.

“Jaa, puhvetis küll. Ma arvan, et seal saab tule põlema panna, aga nagu.. kõike hoitakse kokku nagu. Mõtlen näiteks koridoris ka kunagi tuled ei põle.” (III kooliastme õpilane)

“Ja siis on lihtsalt see, et seal ei ole aknaid ja selline kinnine tunne tekib. Klaustrofoobia.” (II kooliastme õpilane)

Sobiv temperatuur puhkealas

Õpilaste sõnul on üheks puhkeruumi ootuseks ka **puhkeruumi temperatuur**. Mõned uuritavad mainisid, et temperatuur võiks jääda normide piiresse, mitte liiga külm, aga samas ka mitte palav. Toodi välja, et temperatuur mõjutab ka nende enesetunnet (kuumus teeb uimaseks jms).

“Seal on kas külm või liiga kuum.” (III kooliastme õpilane)

Ühes koolis on see õpilaste sõnul lausa probleemiks, sest talvel on seal liiga külm ja nii kevadel kui ka sügisel liiga palav. Nende endi sõnul seetõttu ei ole seal ka sellel ajal palju õpilasi. Uuritavate jaoks on oluline, et puhkeruumis oleks normide kohane temperatuur.

“Suvel on küll puhkeruum tühi, sest see on lihtsalt nii nagu kuum.” (II kooliastme õpilane)

“Siis öeldakse kasvuhoone selle kohta minu arust. Aga jah, talvel on jälle vahepeal liiga külm.” (II kooliastme õpilane)

3.2.5 Kord puhkeruumis

Lisaks ruumi sisustusele, ruumi suurusele, heli- ja müratasemele ning valgustatusele ja temperatuurile toodi uurimuses osalenud õpilaste poolt ootusena välja kord puhkeruumis. Selle peakategooria alla kuuluvad kaks alakategooriat: ootused, et puhkeruumis ei suitsetataks ja ootused, et puhkeruumis ei lagastataks ja joostaks.

Ootused, et puhkeruumis ei suitsetataks

Mitmes intervjuus toodi välja asju, mis puudutavad korda ja korratust puhkeruumis. Näiteks toodi välja, et kindlasti peaks puhkeruumis või -alal olema teatav järelvalve õpetajate või kooli juhtkonna poolt, et seal **ei suitsetataks**. Üks uuritav mainis, et praegu on see vahetunni ajaveetmiskohtades probleemiks.

“Nad tulevad suitsetama sinna... (e-sigaretid)” (III kooliastme õpilane)

Ootused, et puhkeruumis ei lagastataks ja joostaks

Samuti toodi välja, et **sisustuse lõhkumine** ja **jooksmine** peaksid olema rohkem jälgitud. Näiteid toodi ka kott-toolide kohta, mida õpilased kasutasid igal vahetunnil – neid jääb aina vähemaks, sest keegi on osad ära lõhkunud.

“Mööblit ei tohiks lägastada.” (III kooliastme õpilane)

Sarnane märkus tehti ka jooksmise kohta – keegi võib viga saada. Leiti, et jookmine peaks puhkeruumis või -alal keelatud olema.

“Seal, kus ei tohiks joosta jms. Keegi muidu jookseb kellegi pikali vms.” (II kooliastme õpilane)

3.2.6 Füüsilist aktiivsust võimaldav puhkeruum

Viimaseks peakategooriaks oli füüsilist aktiivsust võimaldav puhkeruum, kuhu alla kuuluvad kaks alakategooriat: aktiivsed vahetunnid ja rohkem õues olemist.

Aktiivsed vahetunnid

Mitmed õpilased tõid välja ootusteks vahetunnile just **aktiivsuse**. Nad tahaksid, et neil oleks võimalik vahetunnis mängida erinevaid pallimänge, osaleda tantsuvahetundides või ronida rippseinal. Tuleb välja, et võimalused oleksid, kuid neid ei saa kasutada, sest mitmes koolis ei lubata vahetunnis võimlasse või pallimängu puhul vahenditele ligi. Mitmed uuritavad mainisid, et kehalise kasvatus tunni ajaks lastakse saali, kuid siis ei saa ise pallimängu valida ning nemad eelistaksid just võrkpalli mängida.

“Isegi enne kekat ei luba tavaliselt õpetaja enne saali kui tund pole peale läinud. Võiks ju lubada vähemalt siiski võrku mängida.” (III kooliastme õpilane)

Ühes koolis toodi välja, et õpetajad ja juhtkond on mõelnud õpilaste vahetunnis ajaveetmisvõimalustele ning proovinud seoses sellega ka näiteks ronimisvõimalusi kooli tekitada, kuid antud tegevus pole selles koolis võimalik, sest koolihoone on muinsuskaitse all.

“Vahepeal õpilasesindus ja nagu õpetaja rääkis, et võiks teha veel mingeid asju õpilastele vahetunnis olemiseks, aga nagu enamus jäi ära, sest meil ei lubata niisama ilma loata midagi seinalegi panna. Nagu muinsuskaitse või midagi siukest.” (II kooliastme õpilane)

Nagu eelnevalt sai mainitud tantsuvahetunde, siis mitmed intervjuueeritud kooliõpilased märkisid, et neil viiakse *Just Dance* järgi aeg-ajalt tantsuvahetunde läbi. Ühest intervjuust tuli välja, et suuremad valivad muusika ja spordisaalis toimub justkui disko, milles võivad kõik osaleda. Õpilased eelistaksid, et selliseid vahetunde oleks rohkem. Mõnes koolis aga on tantsuvahetunnid mõeldud ainult väikestele (kuni viiendale klassile). Uuritavad sooviksid, et tantsuvahetundide puhul mõeldakse ka II ja III kooliastmele ja leitakse neile sobilikke tegevusi.

“Meil oli see Xbox või mingi siuke asi, et mingi aeg tehti tantsuvahetunde ja siis sai tantsimas käia, kes tahtis. See oli ka nagu perioodiliselt, et ei tüdinetaks ära.” (III kooliastme õpilane)

Üks 9.klassi õpilane leidis, et mitmedki võimalused (maas käejälgede otsimine, Vunk rada jms), mida kool pakub aktiivseteks vahetundideks, on sobilikud pigem noorematele. Ka teises intervjuus räägiti noorematele mõeldud tegevustest, kuid üheksanda klassi õpilased pole neist huvitatud. Intervjuueeritavatele meeldiks kui oleks ka nende peale mõeldud, seejuures leidsid nad ise ka, et ilmselt peab initsiatiivi näitama ja õpilasesinduse või kooli juhtkonnaga ise rääkima sellel teemal. Arvati, et võib-olla ei ole kooli juhtkonnal ideid, mis võiks suurematele ka meeldida.

“Nad on nagu väga tihti õues, sest et nagu iga söögivahetund mis on, siis peab üks õpetaja olema õues ja siis saab nagu üle tee mänguväljakule või niisama joosta. Sinna õue on mingi magi tekkid ja siis kõik lapsed on seal. Et nagu õues neile küll meeldib. Kevadel, sügisel, talvel – kogu aeg. Aga nagu suured.. suured käivad vist kevadel ja sügisel. Meil on mingi multifunktsionaalne palliväljak – seal käiakse korvi või jalkat mängimas.” (III kooliastme õpilane)

Rohkem õues olemist

Õpilased leidsid, et rohkem tegevusi õuevahetundides on mõeldud pigem noorematele ja neile endale meeldiks **õues vahetundide ajal olla**, kuid neil ei ole seal midagi teha. Nad eelistaksid, et ka vanemale kooliastmele oleks mõeldud mingeid tegevusi. Nagu eelnevalt mainitud sai, siis oleksid nad valmis mängima erinevaid pallimänge jms.

“Ja see on nagu see, et tavaliselt suuremad ei lähe õuevahetundi. Nad lihtsalt ei viitsi.”

(II kooliastme õpilane)

Teise uurimisküsimuse kokkuvõtteks saab öelda, et uuritavad tõid välja palju erinevaid ootuseid puhkeruumide osas. Uuritavad pöörasid puhkeruumi ootuste puhul enim tähelepanu selle sisustusele. Toodi välja nii mugavamad istekohad ajaveetmiseks kui ka lauad, kus oleks võimalus õppida. Välja tulid ka mõned eriarvamused, näiteks wifi kasutamise osas – kes soovis paremat wifi-ühendust ja mõni arvas, et võiks üldse piirata interneti kasutamise võimalusi. Õpilaste jaoks osutus oluliseks samuti muusika, mis vahetundides võiks mängida. Lisaks soovisid uuritavad, et oleks rohkem aktiivseid tegevusi (pallimäng, tantsuvahetunnid jms) vahetundides.

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada õpilaste kirjelduste põhjal välja, missuguseid õpilaste puhkeruume ja/või -alasid on koolides ja missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele II ja III kooliastmes.

Esimese uurimisküsimuse (missugused on koolides õpilaste puhkeruumid õpilaste kirjeldustele tuginedes?) tulemusena saab öelda, et uurimuses osalenute sõnul ei ole nende koolides konkreetseid õpilastele mõeldud puhkeruume (välja arvatud ühe kooli näitel). Õpilased on leidnud alternatiive puhkeruumile: klass, õpilasesinduse ruum, spordisaal, puhvet ja söökla, koridor, raamatukogu ja väliskeskkond (kooliterritooriumil).

Õpilased kirjeldasid, et üldiselt on neil istumiseks kõvad pingid. Need on liiga ebamugavad istumiseks või pole istumiseks üldse ruumi, mistõttu istuvad nad aknalaua või põrandal. Samuti on välja toonud Aarna (2016) bakalaureusetöö tulemustes, et õpilased

eelistavad erinevaid istumiskohti, nagu diivanid, kott-toolid jms, kuid kui neid pole, istutakse aknalaudadel või põrandal.

Tulemustest tuli välja, et õpilased veedavad puhkeruumi alternatiivina enda vahetunni näiteks klassis. Osadel õpilastel on enda pesaklass, mis tähendab, et nemad ei pea järgmise tunni alguseks teise klassi minema, vaid kõik tunnid on samas klassis. Antud õpilased mainisid, et neil on kõik vajalik (lauamängud, kaardid ja muud ajaveetmisvõimalused) klassis olemas ja nad ei näe vajadust mujale vahetunnis minna. See aga pole hea õpilase füüsilisele ja mõttetevgevusele, kui ta istub näiteks kuus tundi järjest ühes klassiruumis. Kui noor veedab kolmandiku enda elust koolis, siis peavad olema asutuses liikumisvõimalused ning õpetajad ja kooli juhtkond peaks tagama ka õpilaste aktiivse tegevuse (World Health Organization, 2004).

Õpilased nimetasid ühe ajaveetmiskohana koridori, kus nad tavaliselt istuda saavad. Seal on kas kõvad tavalised pingid, mõnes koolis kott-toolid, tumbad jms. Õpilaste sõnul eelistatakse koridori ka just loomuliku valguse tõttu, sest koridorides on üldjuhul suured aknad. Scott (1999) tõi välja, et kõige enam märgatakse koolis temperatuuri, heli, loomulikku valgust ja valgustust. Kõik eelnevalt mainitud tegurid on ka antud töö tulemustes välja tulnud. Õpilased vajavad normide kohast temperatuuri ning heli ja müra taset puhkeruumis. Samuti mainiti korduvalt loomuliku valguse olulisust. Just sellistel põhjustel on ka Tervisekaitsenõuetes koolidele (2013) eraldi välja toonud, et kooliruumides peab olema nii loomulik valgus kui ka tehisvalgustus.

Teise uurimisküsimuse (missugused on õpilaste ootused puhkeruumidele ja -aladele?) tulemused toovad välja, et õpilased sooviksid puhkeruumi mugavaid istekohti, rahulikku keskkonda, kus oleks võimalik õppida, lugeda, kuid samas ka omavahelt suhelda ja lauamänge või kaarte mängida. Ka Tanner (2008) on välja toonud, et puhkeala ja/või -ruum peaks õpilastele pakkuma võimalust omavahel suhelda, puhata ja aega veeta. Seega on antud uurimuse tulemused heas kooskõlas Tanneri (2008) uuringu tulemustega.

Varasematest uurimustest on välja tulnud, et oluline on õpilaste vaheline interaktsioon ja privaatsus (Dovey & Fisher, 2014; Tanner, 2008). Antud töö intervjueritavad seda hindasidki puhkeruumide osas. Uuritavate kirjeldusest tuli välja, et puhkeruum võiks soodustada õpilaste omavahelist suhtlust, kuid samas on väga olulisel kohal ka omaette olemise võimalused. Seda soodustaks piisavalt suur puhkeruum ja samas ka vaba aja veetmiseks mõeldud

vahendid/tegevused (lauamängud, tantsuvahetunnid jms), mida kool võiks õpilastele pakkuda. Õpilaste endi sõnul peab ruumi suurus olema hästi läbi mõeldud, et puhkeruumi jääks siiski kord– suure rahvaarvu puhul võib toimuda lagastamist, karjumist jms.

Käesoleva bakalaureusetöö üheks kitsaskohaks võib pidada valimi suurust ja fookusgrupiintervjuud. Fookusgrupiintervjuu puhul seadis töö autor eesmärgiks, et peab olema vähemalt kolm õpilast üheaegselt intervjuueerimisel. Ühes koolis läbiviidud intervjuul osales ainult kaks õpilast, tervislikel põhjustel pidi üks uuritav intervjuust loobuma. Seega võis selle tõttu jääda andmestik selle kooli puhul vähem sisukaks. Kuna koole, kus intervjuusid läbi viidi, oli kõigest viis, siis valim (õpilasi) oli kokkuvõttes uurimuse kohta suhteliselt väike. Edasistes uurimustes võiks kaasata teema uurimisse rohkem koole.

Teiseks kitsaskohaks saab välja tuua töö autori kogenematuse – viidi läbi esmaskordselt intervjuud ja kogemustega inimene oleks ilmselt osanud üksikasjalikumalt küsida ja ka ümbersõnastada küsimusi, mis läbi oleksid ka põhjalikumad uurimistulemused. Töö autor oleks võinud küsida rohkem täpsustavaid küsimusi puhkeruumide sisustuse kohta. See oleks võimaldanud selle teemaploki detailsemat kajastamist töö tulemustes.

Töö praktilise väärtusena võib välja tuua selle kasulikkuse kooli juhtkonnale, kes saab töö tulemustest mõtteid õpilaste ootuste kohta puhkeruumi sisustamisel. Samuti leiab tulemustest õpilaste kirjelduste põhjal ideid vahetundides läbiviidavatest tegevustest ja sellest, millised tegevused neile meeldiksid. Edasised uuringud võiksid keskenduda laiema valimi hulgas koolides olevatele puhkeruumidele ja -aladele. Näiteks võiks läbi viia üle-eestilise kaardistava uuringu koolide puhkeruumide ja -alade kohta. Uuringu käigus võiks koguda ka pildimaterjali erinevatest lahendustest. Selline uuring võiks näidata, missugune on Eesti koolides puhkeruumide ja -alade hetkeolukord ja anda ideid koolide füüsilise keskkonna mitmekesistamiseks.

Tänu sõnad

Autor tänab kõiki koole ja õpilasi, kes osalesid antud töö intervjuudes, koostöö eest. Samuti tänatakse bakalaureuse töö juhendajat suure abi ja toetuse eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

20.05.2019

Kertu Tapp

Kasutatud kirjandus

- Aarna, K. (2016). *Kooli füüsiline keskkond õpilaste käitumise ja õppeedukuse mõjutajana õpetajate vaatenurgast*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Bernard, M. (2013). Imagine Lounge. *Contract*, 54(2), 42-49.
- Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1997). *Qualitative research for education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Dovey, K., & Fisher, K. (2014). Designing for adaptation: The school as socio-spatial assemblage. *The Journal of Architecture*, 19(1), 43-63.
- Dudek, M. (2000). *Architecture of schools: The new learning environments*. London: Routledge.
- Flutter, J. (2006). 'This place could help you learn': student participation in creating better school environments. *Educational Review*, 58(2), 183-193.
- Gümnaasiumi riiklik õppekava (2018). *Riigi Teataja I*, 2018, 9. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018009>
- Hebert, E. A. (1998). Design Matters: How School Environment Affects Children. *Educational Leadership*, 56(1), 69-70.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Medicina.
- Kasalı, A., & Doğan, F. (2010). Fifth-, sixth-, and seventh-grade students' use of non-classroom spaces during recess: The case of three private schools in Izmir, Turkey. *Journal of Environmental Psychology*, 30 (4), 518-532.
- Kriisa, P. (2012). Vahetund koolis ja õpilaste sotsiaalne kompetentsus. K. Kõiv (toim.) *Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste toimetulekuoskuste arendamine läbi mitmekesise õppekava* (lk 151-155). Tartu: OÜ Vali Press.
- Marsico, G., He, M., & Valsiner, J. (2018). Arenas for implicit education: Looking at leftovers. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6 (1), 67-76. Külastatud aadressil http://eha.ut.ee/wp-content/uploads/2018/04/10_03b_marsico_valsiner.pdf
- Pellegrini, A. D. (1995). *School recess and playground behavior: Educational and developmental roles*. Suny Press.

- Põhikooli riiklik õppekava (2018). *Riigi Teataja I*, 2018, 8. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018008>
- Scott, E. (1999). Sound Decisions Improve Learning. *American School & University*, 72(3), 325-27.
- Shamsuddin, S., Bahauddin, H., & Aziz, N. A. (2012). Relationship between the outdoor physical environment and student's social behaviour in Urban Secondary School. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 148-160.
- Soostar, M. (2014). *Kooli füüsilise keskkonna roll pedagoogide ja õpilaste heaolu loomisel Tartu Herbert Masingu Kooli näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Stricherz, M. (2000). Bricks and mortarboards. *Education Week*, 20(14), 30-31.
- Tanner, C. K. (2008). Explaining relationships among student outcomes and the school's physical environment. *Journal of advanced academics*, 19(3), 444-471.
- Tartu Ülikooli eetikakeskus (2016). *Hea kooli käsiraamat*. Külastatud aadressil https://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/hea_kooli_kasiraamat.pdf
- Tervisekaitsenõuded koolidele (2013). *Riigi Teataja I*, 2013, 10. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052013012?leiaKehtiv>
- Tran, I., Clark, B. R., & Racette, S. B. (2013). Peer Reviewed: Physical Activity During Recess Outdoors and Indoors Among Urban Public School Students, St. Louis, Missouri, 2010–2011. *Preventing chronic disease*, 10.
- Vaughn, S., Schumm, J. S., & Sinagub, J. M. (1996). *Focus group interviews in education and psychology*. Sage.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Woolner, P., Hall, E., Higgins, S., McCaughey, C., & Wall, K. (2007). A sound foundation? What we know about the impact of environments on learning and the implications for Building Schools for the Future. *Oxford Review of Education*, 33(1), 47-70.
- World Health Organization (2004). *The physical school environment: an essential element of a health-promoting school*. Külastatud aadressil http://www.who.int/school_youth_health/media/en/physical_sch_environment_v2.pdf

Lisa. *Poolstruktrueeritud intervjuu kava*

- 1) Kus te tavaliselt enne tundide algust ja vahetundides aega veedate? Kus te olete?
  - Kus te peale klassis olemise veel aega veedate?
- 2) Miks just nendes kohtades?
- 3) Mida te seal tavaliselt teete?
  - Milliseid mänge te seal mängite?
  - Kas nendes kohtades peaks saama õppida?
  - Kui sageli te seal käite?
  - Mitmekesi te seal käite?
  - Milline peaks üks puhkeruum olema – suur, kus kõik saavad koos olla ja suhelda, vaikne nurgake, kus omaette olla või midagi muud?
- 4) Kirjeldage palun, mis nendes kohtades teile meeldib? Miks?
  - Kas seal on ka internetilevi? Kasutate seda?
  - Muusika või vaikus?
  - Värvid?
  - Valgus (hämar, valge)?
  - Kohtades kus aega veedate, on seal turnimis- või liigutamisevõimalusi?
- 5) Kui te saaksite ise vahetundide veetmise kohti paremaks muuta, siis mis nendes kohtades olemas oleks?/Missugune oleks teie jaoks väga hea koht vahetundides ajaveetmiseks?
  - Mis teeb ühest ruumist puhkeruumi? Mis seal olema peaks?
  - Mida seal olla ei tohiks?
  - Mis teie praeguses vaba aja veetmise kohas puudu on? Mida oleks vaja paremaks muuta?
  - Missugused on teie ootused vaba aja veetmise kohtadele?
  - Miks see, mida nad välja pakuvad (nt heade puhkeruumide puhul) nende jaoks oluline on?
  - Mida see, et teil oleksid sellised puhkeruumid, teile juurde annaks? Miks need on teile olulised?
- 6) Mida Sa soovid veel selle teema kohta juurde lisada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kertu Tapp,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Õpilaste puhkeruumide kirjeldused ja ootused puhkeruumidele (II ja III kooliastme õpilaste näitel)”, mille juhendaja on Liina Lepp, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kertu Tapp

20.05.2019